

материалы междунар. науч.-практ. конф.; г. Минск, 17–18 ноября 2011 г. / ред. кол.: Котляров И.В. (гл. ред.) и др.; НАН Беларуси, Ин-т социологии НАН Беларуси. – Минск : Право и экономика, 2011. – С. 16-20.

6. Иванов О. Розподільне навчання хлопчиків і дівчаток. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://megasite.in.ua/41590-rozdilne-navchannya-hlopchikiv-i-divchatok.html>

7. Письмак В. П. Региональные аспекты специального режима инвестирования: теория и практика, проблемы и решения. – Донецк.: Изд-во “Донецчина”, 2000. – 255 с.

УДК 340.12

СОЦІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ ЯК СКЛАДОВОЇ СУДОУСТРОЮ

Сидор В.Д.

(доктор юридичних наук, професор Чернівецького юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія»)

Факас І.Б.

(кандидат юридичних наук, доцент, Чернівецького юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія»)

Анотація. Досліджено підходи до реформування системи господарських судів як складової судуоустрою України. Аналізуються соціологічне розуміння права, держави та суспільства, методологічні підстави поглядів Євгена Ерліха. Автори обґрунтовують можливість застосування соціологічного підходу до вирішення даної проблеми.

Ключові слова: соціологія права, Є. Ерліх, судова реформа, господарські суди.

Аннотация. Исследованы подходы к реформированию системы хозяйственных судов как составляющей судуоустройства Украины. Анализируются социологическое понимание права, государства и общества, методологические основания взглядов Евгения Эрлиха. Авторы обосновывают возможность применения социологического подхода к решению данной проблемы.

Ключевые слова: социология права, Е. Эрлих, судебная реформа, хозяйственные суды.

Sydor V.D., Fakas I.B. The sociological approach to reforming the system of commercial courts as part of the judicial system

Annotation. Researched approaches to reforming the system of commercial courts as part of the judicial system of Ukraine. Analyzes the sociological understanding of law, state and society, methodological grounds Eugene Ehrlich views. The authors justify the possibility of a sociological approach to solving this problem.

Key words: sociology of law, E. Ehrlich, judicial reform, economic courts.

Сучасна наука про суспільство, соціологія, розглядає право як функцію суспільства. Вона не може обмежуватися вивченням лише правового положення. Вона повинна розглядати все право в його соціальних стосунках й умістити правове положення в цю соціальну структуру. Через це передумовою є якнайширше знання про всю структуру суспільства, всі його інституції, й не лише ті, які врегульовані законами [1, с.167].

Постановка проблеми. Необхідність застосування соціологічного підходу викликана тим, що система господарських судів, як складова судової системи, не в змозі завжди відповідати суспільним потребам. Неможливо досягти досконалості судової системи, оскільки через певний час вона може не відповідати суспільним відносинам, які стрімко розвиваються.

Ступінь наукової розробки. Родоначалником соціологічного підходу в розумінні права є всесвітньо відомий, видатний вчений-юрист – Євген Ерліх. Можливості використання соціологічного підходу Євгена Ерліха до здійснення правосуддя досліджувались в працях М.В. Антонова, В.С. Бігуна, А.А. Бутирського, О.Г. Кобан, В. П. Марчука, А.В. Федіної, О.К. Черновського та ін.

Метою статті є дослідження підходів до реформування системи господарських судів як складової судуоустрою України та можливість застосування соціологічного підходу до вирішення даної проблеми.

Виклад основного матеріалу

Як відомо, система судів загальної юрисдикції відповідно до Конституції України будується за принципами територіальності, спеціалізації та інстанційності. Господарські суди утворюють окрему спеціалізовану гілку в цій системі та розглядають справи, що виникають із господарських правовідносин, а також інші справи, віднесені законом до їх підсудності. До таких справ належать зокрема, справи про банкрутство, корпоративні спори, щодо захисту прав інтелектуальної власності.

Нині в Україні триває судова реформа, основними завданнями якої є повне реформування системи судоустрою; імплементація оновлених конституційних засад правосуддя на законодавчому рівні для забезпечення незалежності (деполітизації) судової влади; посилення відповідальності судової влади перед суспільством.

За цих обставин оптимізація системи господарських судів як складової судоустрою набуває особливої актуальності. Останнім часом активно обговорюється питання про доцільність побудови судової системи тільки за територіальним принципом та відмову від господарської спеціалізації.

На тлі судової реформи, що відбувається наразі в Україні, ідею ліквідації господарських судів було закладено в законопроекті № 1497 «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо удосконалення засад організації та функціонування судової влади відповідно до європейських стандартів», що на початку 2015 р. розглядався Верховною Радою України. Законопроект було підготовлено народними депутатам України VIII скликання та Міністерством юстиції України разом з ініціативною групою «Реанімаційний пакет реформ» [3, с. 48].

Основними аргументами авторів законопроекту проти системи господарських судів стали: високий рівень корупції в господарських судах, невелика завантаженість суддів, різне застосування норм права, зважаючи на неузгодженість положень Цивільного і Господарського кодексів, а також деяких положень Кодексу адміністративного судочинства України. За даними Верховного Суду України, у 2015 році місцевими загальними судами розглянуто майже 4 млн. справ, тоді як місцевими господарськими – 223 931 справ [4].

Противники ліквідації господарських судів відзначали, що ці суди не лише забезпечують захист економічних інтересів кожного суб'єкта господарювання та народного господарства в цілому, а й активно впливають на формування нових економічних відносин у державі, прискорюють структурні та інституціональні зміни в економіці, сприяють поліпшенню інвестиційного клімату, підвищенню ефективності інвестиційних процесів. Господарські суди швидко, що дуже важливо, і переважно правильно розглядають справи, які індукують рух величезного обсягу коштів, виявляють факти вилучення їх з економічного обігу країни, передання до рук неефективних господарчих агентів, установлюють неплатоспроможність підприємств тощо [5].

Таким чином, господарські суди упродовж більш як двадцяти років своєї діяльності постійно перебували і продовжують перебувати в епіцентрі всіх соціальних проблем нашого суспільства.

Сучасне зарубіжне законодавство по-різному вирішує питання про те, які суди повинні розглядати економічні (господарські) спори. Як правило, ця дилема вирішується одним із двох способів: або створюються суди спеціальної юрисдикції, уповноважені розглядати економічні справи, або такі справи підвідомчі судам загальної юрисдикції.

Більшість країн, які входили до складу Радянського Союзу, зберегли перший варіант - це, зокрема, Економічний суд Азербайджанської Республіки, Державний арбітраж Республіки Вірменія тощо.

У США, Великобританії та більшості країн ЄС традиційно віддано перевагу другому підходу. У США на даний момент діє ряд спеціалізованих судів: трудовий, претензійний, суд з митних справ, апеляційний суд з митних і патентних справ, податковий, військові суди та ін. Проте установи, наділені правом вирішувати певні

суперечки, не є судовими органами у повному сенсі слова; найчастіше вони являють собою адміністративні органи, що займаються квазісудовою діяльністю.

Європейські держави взагалі не знають спеціалізованих судів з таким обсягом повноважень, як у господарських судів, переважна більшість країн Європи взагалі не мають окремих судів для вирішення справ за участі суб'єктів господарювання [3, с. 53].

У ФРН здійснення господарського судочинства покладається на цивільний сектор загальних судів, зокрема, палату з торгових справ і фінансові суди, при цьому вирішення економічних справ здійснюється професійними суддями і народними засідателями колегіально, а у випадку незначних сум позовів - одноосібно. Позови на суму до 500 євро не приймаються до зазначених судів і не розглядаються [3, с. 53-54].

Вивчення європейського досвіду діяльності комерційних судів, безумовно має важливе значення з точки зору можливості його запозичення в національну судову систему.

Зауважимо, що з набранням чинності Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02 червня 2016 р. в нашій державі збережено систему господарських судів, однак вона трансформується з чотирьохланкової в триланкову у зв'язку із подальшою ліквідацією Вищого господарського суду України та утворенням в складі Верховного Суду України Касаційного господарського суду.

Успіх правової реформи багато в чому залежить і від застосування нових методологічних підходів в розумінні суті права, його ролі та застосування. [6, с. 59]

На думку Н. Ващилиної, судова реформа насамперед повинна усунути проблему розмежування компетенції між судами різних юрисдикцій, якісний та оперативний розгляд справ, а також виконання судових рішень», – крім того, поспішність, необґрунтованість і дефіцит суспільного обговорення з такого важливого питання дискредитує саму ідею судової реформи» [7].

Аргументи, висловлені як прихильниками, так і противниками ліквідації господарських судів потребують подальшого наукового осмислення, однак не можна не відзначити, що переважна більшість таких аргументів пов'язується з користю чи шкодою, в першу чергу, саме для держави.

В той же час, на переконання Є. Ерліха, держава – це орган сприяння суспільству, вона зокрема сприяє здійсненню заснованого в ньому права. Це розуміння віддзеркалює розуміння ролі державного права і держави Ерліхом. На перше місце в системі «державо-суспільство» Ерліх ставить суспільство [8, с. 108].

Сьогодні лише окремі науковці акцентують увагу на тих наслідках, які може спричинити знищення напрацьованої десятиліттями практики розгляду господарських спорів як для економічної сфери, так і для суспільно-політичного життя країни [9, с. 75].

На наш погляд, критерієм доцільності проведення судової реформи в державі має бути, перш за все, її користь для суспільства, для пересічного громадянина. Які позитивні зміни в своєму процесуальному статусі відчує учасник господарського процесу.

Як відомо, мережа апеляційних господарських судів функціонує таким чином, що юрисдикція апеляційного господарського суду поширюється на 2-5 областей, відповідно їй знаходиться такий суд в одному з обласних центрів, місті Києві. Звідси слідує, що сторони, які проживають (знаходяться) за межами обласного центру, у якому знаходиться апеляційний господарський суд, змушені витратити додатковий час і кошти (на переїзд, проживання) з метою участі в судових процесах.

Непоодинокі випадки, коли одна сторона у справі з'являється до апеляційного господарського суду, а інша – ні. За відсутності підтвердження, що інша сторона належним чином повідомлена про час і місце розгляду справи, така справа не може бути розглянута судом і, як наслідок, відкладається на іншу дату. А це знову додаткові витрати для сторони, яка прибула в судові засідання.

На наш погляд, вищезазначені обставини негативно позначаються на забезпеченні права на доступ до правосуддя, що особливо важливе у світлі обов'язку дотримання

державою та її органами розумних строків при розгляді справ, принципів правової визначеності, передбачуваності закону та на що неодноразово вказував Європейський суд з прав людини.

Висновки. Реформування національної системи господарських судів та наближення її до судової системи європейського зразка не можливе без застосування соціологічного підходу. Він дає можливість суб'єкту права більш динамічно реагувати на суспільні потреби та інтереси, ніж це робить законодавець.

Список використаних джерел

1. Євген Ерліх Соціологія права / Ерліх Євген // Проблеми філософії права. – 2005. – Том III – №1-2. – С.161-167.
2. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Помазанов А.В. Господарські суди: ліквідувати не можна реформувати/ А.В. Помазанов // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2015. – № 12(170). – с. 46-58.
4. Стан здійснення судочинства в Україні в 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/7864c99c46598282c2257b4c0037c014/d17027fca3b933f6c2257f930027876a>.
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/111030-do_yakih_naslidkiv_dlya_ekonomiki_ukraini_prizvede_likvidaci.html.
6. Кобан О.Г. Можливості застосування соціологічного підходу Євгена Ерліха у здійсненні правосуддя / О.Г. Кобан // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2014. – № 4. – С. 56-62.
7. Матеріали круглого столу на тему: «Господарські суди в світлі судової реформи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zk.arbitr.gov.ua/sud5008/135536/>
8. Бігун В. С. Євген Ерліх: життя і правознавча спадщина (актуальний наукознавчий нарис) / В.С. Бігун // Проблеми філософії права. – 2005. – Т. III. – № 1-2. – С. 105-125.
9. Святогор О.А. Ліквідація господарських судів – реформа чи шкода? / О.А. Святогор, І.В. Кременовська // Право і суспільство. – 2015. – № 4. – С. 67-75.

АКТУАЛЬНЕ ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МЕДИЧНИХ АБО ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗА НЕНАЛЕЖНЕ ВИКОНАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ОBOB'ЯЗКІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ (НА ПРИКЛАДІ ДОСВІДУ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН)

Теремцова О.М.

(Київський національний університет ім.. Тараса Шевченка)

Науковий керівник – д. ю. н., професор М.І. Хавронюк

Анотація: У статті розглядаються проблемні питання щодо відповідальності медичних працівників за невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків. Проаналізовано виникнення кримінальної відповідальності медичних працівників за невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків в зарубіжних країнах.

Ключові слова: халатність, відповідальність, медичні працівники.

Olena Teremtsova The precis aims to analyze the issue of medical criminal offences.

Ensuring the rule of the law is usually achieved by complying with criminal standard requirement; therefore, the members of the society who are not complying by committing crimes are violating the rule of the law which cannot be restored except through criminal liability. Sensus stricto, "the criminal liability means the offender's obligation to be subjected to criminal penalty, as a consequence for perpetrating an offense".

Concept of negligence is different in civil, criminal law and jurisprudential. The jurisprudential concept of negligence defies any precise definition, Indian jurisprudential thought is well stated in the Law of Torts- Ratanlal and Dhirajlal- accordingly the definition involves three constituents of negligence 1) a legal duty to exercise due care, 2) breach of the said duty; and 3) consequential damage.

Doctors and medical practice have to be treated differently. Civil negligence, according to many law systems, is the breach of a duty to care. Someone who is found guilty of civil negligence is found to have not acted in the way a reasonable person would in the same situation. The negligent act must result in injury or loss, and often falls under tort laws. Criminal negligence is different because the defendant is accused of intentionally acting in reckless fashion without regard to the safety of others, and as such, the offense falls under criminal codes.

The alleged negligence should be of gross nature to attract criminal liability. The centre and state governments while framing necessary guidelines for proving negligence against a doctor on a complaint, should